

HITEL-VILÁG-STÁDIUM.

JELENKOR.

„Budapest közgazdasági és kulturális lámpái nem elég erősek ahhoz, hogy Magyarország egész területét gazdasági és művelődési sugarakkal megvilágítsák és vidéki gócpontok, vidéki erős fényforrások kifejlesztése nélkül különösen a perifériákon nagy lesz a közgazdasági és kulturális éjszaka.“ (Klebelberg Kunó gróf vezércikkéből, *Pesti Napló* febr. 1.)

A század viselő, jönni fognak az eddigieknél nehezebb napok. Bennünket, a *Széphalom* körét, elsősorban a kultúra és a magyar kultúra sorsa érdekel. A háború előmozdította a kultúrát, a háború utáni nyomorúság az egész európai civilizációt összeomlással fenyegeti. De Európa elsüllyedése más világrészeket is magával ránt: a kis magyar irodalom sorsa talán a newyorki börzén, vagy a cardiffi szénbányákban dől el. Ha valamikor, most végveszélyében érzi a kultúra, hogy anyagi létalap nélkül nem állhat meg. Ennek a materiális világkultúrának, amelyben benne harcol a nemzetközi politika, a szociális probléma, az agrár és indusztriális termelés, a kultúra és luxus produktumainak sorsa — minden ami az emberiség szellemi jólétét hozza létre végső fokon: ennek a mai világkultúrának tragikus deklinációját éljük. Ezért lehetetlen ma a szellem embereinek tudomást nem venni a szellemi kultúra vékony rétege alatti kozmikus erőkről. Ebben az irányban nem kell kiterjeszteni a *Széphalom* érdeklődési körét, mert mindig foglalkoztunk a világ és a szellemtől el nem választható anyagi küzdőtér egyetemes problémáival. De azt a novumot óhajtuk bevenni a *Széphalom* életébe, hogy ezeket a kérdéseket — összhangban maradván természetesen a folyóirat szellemével — ezentúl külön rovatban tárgyaljuk.

Szerény eszközeink mellett is nagy hagyományokhoz szállhatunk vissza inspirációért és tanulni. A magyar kultúra válsága időszakaiban a nagy megújhdások — Szent István, Széchenyi-reformkor — mindig párhuzamosan haladtak a gazdasági, társadalmi és anyagi megújhdással és a Nyugathoz való alkalmazkodással. A címet Széchenyi-ből vettük. Talán szimbolizálja a magyar hagyománytól el-nem-szakadást és egyúttal a nyugati haladáshoz való kapcsolódás gondolatait is.

(Szeged.)

Z. B.

MAGYARORSZÁG, 1930.

(GENFI EMLÉKEZÉS)

Magyarország mindig lesz, — de lesz-e olyan, amilyen volt?

A kora tavasszal történt.

A nap fénye még csak ígérte a tavaszt és a levél nélküli fák ágai között időnként hangosan sivított végig a hideg északi szél. De azért mégis szinte valamennyien, idegenek, ott sétáltunk a tó partján. Szinte tüntetően: kiskabátban. Éhesek voltunk a napsütésre. Ha nincs is ereje, a sok ködös-esős nap után meg voltunk elégedve a napnak pusztá fényével is, amely legalább ígéri a tavaszt, a meleget . . .

A népszövetségi palota ablakaiból gyenge fény szűrődik ki. Odabent most is dolgoznak. Vasárnap délelőtt is, az első tavaszi napon. Lámpafény mellett. Mesterséges világítás mellett. Az jut az eszembe: mi lenne, ha valaki rányitná az ablakokat a vitatkozó delegátusokra és a tárgyalások fojtó csendjét megtörné

valamilyen egészséges, természetes kiáltással. Például: Uraim, tavasz van! Dél van! Süt a nap! Vagy csak ennyit: Az élet szép!

A hajóállomás kis várócsarnokához értem. Kedvem támadt egy kis hajó-útra. Igen, megvárom a legközelebbi hajót és átmegyek Eviansba. Ilyen közel Franciaországhoz és még egy vizitkártyát se adjak neki! Hátha sértésnek veszi. A váróterem csupa üveg. Csiszolt szélein a nap fénye a szivárvány színeire bomlik szét. Odabent néhány pad és halk-hangú csevegés. Leülök két beszélgető mellé. Az az érzésem, hogy nem a hajót várják, csak idebent melegebb. Nem akarják a tavasz első napját egy kis náthával megfizetni. Az üvegfalak mögött rizikómentesebbnek találják a tavasz-nézést. Kénytelen vagyok rájuk figyelni. Ha akarnám sem lehetnék diszkrét. Mert a hangjuk mind erősebb lesz. És az arcuk kipirultabb. A *nemzetiségi kérdéstről* beszélgetnek. Franciául, de idegen kiejtéssel. Azt hiszem, az egyik lengyel. Delegátus, vagy újságíró. Azt magyarázza, hogy a háború drága volt, de elérte a célját; az elnyomott fajok felszabadultak és a nemzetek elszórt törzsei egyesültek. A másik közbevágott. Azt hiszem, neutrális hollandus lehetett. A kisebbségek állandó panasza it említette és aggályoskodott, hogy a sok elégtelenség megint háborúhoz vezethet. A lengyel fölényesen mosolygott. Nem kell félni ettől! Az új államalakulatok kisebbségei majd felolvadnak a nemzeti egységben és csak még egy kis átmenetre van szükség; a fontos, hogy ebben az átmeneti időben külső befolyások ne zavarják a nemzeti egységek kialakulását. Így mondta szószerint. „Nacionális egység kialakulását.” Aztán hozzátette: De szigorúan keresztül kell vezetni az általános lefegyverzést. Már tudnillik a legyőzött európai népek általános lefegyverzését. Nekik, a nemzeti új államoknak egyelőre még szükségük van a hadseregre, az új repülőkre, a tengeralattjárókra ... hiszen különben „külső befolyások megátolhatnak a nemzeti egységek kialakulását.”

Nem voltam kíváncsi a többi érvekre, átültem egy másik padra. Egy amerikai beszélgetett egy angol urral. A *dumping*ről. Arról, hogy Oroszország olyan olcsón termeli a búzát, hogy azzal Amerika nem tud versenyezni. Az orosz kivitt tehát lehetetlenné kell tenni. Az európai kultúrállamok lelkiismeretességére kell apellálni és nem szabad az európai kikötőkben az orosz gabonának raktárhelyet bérbeadni. Az angol csöndesen bólogatott. Egyetértett az amerikaival. Hiszen Anglia is, Amerika is csak szállítói Oroszországnak, nekik nincs semmi szükségük az orosz kivittelre. Az már az egyiknek sem jutott az eszébe, hogy az orosz gabonatermelés az angol és amerikai gépeken nőtt ilyen nagygyá. A *dumping*-gel tehát Amerika és Anglia végzett. Már tudnillik az orosz *dumping*-gel. Mert arról sem esett szó, hogy ép akkor szavazott meg az amerikai kormány 500 millió dollárt „az amerikai búza megnehezült elhelyezési lehetőségeinek megjavítására”. Szerettem volna megkérdezni az amerikaiától, hogy ezt odaát náluk hogyan nevezik. Mert például a magyar mezőgazdaság számára ez a legnagyobb *dumping*.

Dehát hát azért van ma az első tavaszi nap, hogy én idebent a kisebbségi kérdés és a dumping miatt mérgeledjem? Inkább a szabadban várom be a hajót. Amint kiérek a várócsarnokból, látom, hogy a kalendárium hiába jelentette mára a tavaszt. A levegő alaposan lehült. Mintha nem nyarat-megelőző tavasz lenne, hanem telet-hirdető ősz. De még nagyobb baj is fenyegetett. Az eső. Sőt: csúnya eső. Olmos, piszkos eső. A távolban ekkor tűnt föl a hajó. A tó hullámozott. Mire a kikötőhöz ért a hajó, már vihar is volt és csak úgy zuhogott az eső. De azért még sem bántam meg, hogy ott álltam a hajó korlátja előtt és végignéztam a francia kirándulóknak ezt a kiszállását. Milyen kíméletlenek és ostobák tudnak

lenni az emberek! Hiszen igaz, nem a legkellemesebb megázni, a havas jeges-
eső meg éppenséggel nem tartozik a legnagyobb élvezetek közé, de ezt a tüle-
kedést, kíméletlen vadságot még akkor sem értettem volna meg, ha tüzes vasak
potyogtak volna le az égből. Egy idős asszony ijedten szorította magához gyer-
mekét, rimánkodó szemekkel nézett felém, mintha segítségemet kérte volna; ebben
a percben engem irigyel, akit nem lökdösnek, akit nem taszítanak, pedig én is
ázom... A hajóhid végén pedig ostoba nyugalommal állták útját az embereknek —
a jegyszédők. Senkit sem engedtek, amíg a jegyét át nem adta. Ha okosan, nyu-
godtan irányították volna a kiszállást, félidő alatt mindenki a parton lehetett
volna. Akár a váróteremben is, ahol az eső ellen védve lettek volna. Legalább
az asszonyok, a gyerekek itt várhatták volna meg a vihar elvonulását. De a
férfiak, akik a hajón bizonyára francia kedvességgel tették a szépet és epekedő
pillantásokat vetettek a nőkre, egy kis esőtől vadak lettek. És ostobák, hiszen
ha mindenki tolakszik, senki sem tud előre jutni... Amikor én ezt a kiszál-
lást láttam, ezt a kíméletlen-ostoba *tohuva bohu*-t, Európa jutott eszembe, az
a kíméletlen-ostobaság, amellyel minden állam magát akarja mi-
előbb a vihartól megmenteni és a sorból kilödni, hátraszorítani a
többi. És a jegyszédők jutottak eszembe, akik még azokat is megállítják, akik
már a part szélén állnak és ha leléphetnének a hajóhídról, nemcsak nekik lenne
jobb, de útát engednének a többieknek is. Európát az 1914-ben kezdődött vihar
alaposan végigverte, a híd, amely a partra vezet, sajnos, hosszabb, mint a genfi
hajóstársaság hajóhídja. De a leghosszabb híd is partra vezet, csak szaporán
kell lépni. Szaporán, és okosan. Mindig előre. És nem közbe-közbe jobbra rúgni
egyet, amiáltal időt is veszítünk és ami a szomszédokat is arra készíti, hogy
ők is rúgjanak egyet. Ebben a *tohuva-bohu*-ban nem előremenésre használják
a népek az energiájukat, hanem arra, hogy rúgjanak és védekezzenek.

Ott, a genfi hajónál, az emberek tülekedését nézve, világosodott meg előt-
tem, hogy Európának arra lenne most szüksége, hogy valaki rászóljon a tülekedő,
egymást taszigáló emberekre és odakiáltsa a népeknek: a vihar, az eső végigvert
rajtatok, ne üssétek tovább egymást, ne akariatok a többiek rovására előremenni,
hisz akkor mindannyian hátraszorultok, hagyjátok előbb a gyöngé-
ket kiszállani, és amíg a partravezető hidon vagytok, férjete meg egy-
mással békében, mert különben valamennyien a vízbe estek...

Aznap este kezdtem hozzá *Magyarország 1930* című tanulmányomhoz,
amelyben azt a Magyarországot írom le, amely a partravezető hídnak elején
van és ijedt pillantással néz a partonállókra. Ezt a tanulmányt pedig követni
fogja az *Európa 1930*, amely az egész *tohuva-bohu*-t leírja és odakiáltja Európa
népeinek: elég volt az ostobaságból, mindenki a partra ér, nincs olyan vihar,
amely el ne múlték, az Isten életre teremtette az embert és nem szenvedésre, csak
ti, emberek, is értsétek meg az élet törvényét és ne akarijátok ti a hídról a
vízbe dobni az élőket.

... Megint itt a tavasz és bár a napnak még csak fénye van, de ez a fény
már igéri a tavaszt, a meleget. Hiszek a tavaszban és az eljövendő nyárban.

(Budapest.)

Dános Árpád.

Középeurópa-Intézet. A középeuró-
pai államok gazdasági és kulturális
együttműködését propagáló *Mitteuro-
pa-Institut* (Bécs, Anna-gasse 5) nem-
rég a nagy nyilvánosság elé lépett há-

rom kiadványával, amelyek *Mitteuro-
päische Wirtschaftsfragen* sorozat-
címmel a középeurópai posta, vasút és
víziutak kérdésével foglalkoznak. Nagy
örömeinkre szolgálhat az a hatékony